



REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, dana 28. oktobra 2024. godine
Ref. br: AGJ 2572/24

PRESUDA

u

slučaju br. KI36/23

Podnosilac

“DONA-IMPEX” D.o.o.

**Ocena ustavnosti Presude E. Rev. br. 45/2021 od 10. novembra 2022. godine
Vrhovnog suda Kosova**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVA

u sastavu:

Gresa Caka - Nimani predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednice
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija
Nexhmi Rexhepi, sudija
Enver Peci, sudija i
Jeton Bytyqi, sudija.

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo “DONA-IMPEX” D.o.o. sa sedištem u Prištini, koga zastupa Ymer Bardhi, advokat iz Prištine (u daljem tekstu: podnosilac zahteva).

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava ustavnost presude [E. Rev. br. 45/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda Kosova (u daljem tekstu: Vrhovni sud) u vezi sa presudom [Ae. br. 355/2019] od 8. marta 2021. godine Apelacionog suda Kosova (u daljem tekstu: Apelacioni sud) i presudom [I. EK. br. 624/18] od 30. jula 2019. godine Osnovnog suda u Prištini – Departman za privredna pitanja (u daljem tekstu: Osnovni sud).

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar je ocena ustavnosti osporene presude, kojom se navodi da su podnosiocu zahteva povređena osnovna prava i slobode zagarantovane: članom 3. [Jednakost pred zakonom], članom 24. [Jednakost pred zakonom], članom 31. [E Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i članom 54. [Sudska zaštita prava] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) i članom 6. (Pravo na pravično suđenje), članom 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) i članom 14. (Zabrana diskriminacije) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP). Podnosilac zahteva takođe navodi povredu člana 1. i 2. Međunarodne konvencije o sprečavanju svih oblika rasne diskriminacije (Objašnjenje Suda: Podnosilac zahteva se poziva na članu 1. i 2. Međunarodne konvencije o sprečavanju svih oblika diskriminacije, ali sadržaj navedenih članova 1. i 2. na koju se poziva podnosilac na spisima predmeta je analogno sa sadržajem članova 1, 2, 4 i 5 Međunarodne konvencije o sprečavanju svih oblika rasne diskriminacije, usvojene i otvorene za potpisivanje od Generalne Skupštine Rezolucijom od 2016 god. (xx) od 21. decembra 1965. god. na snazi od : 4. januara 1969, u skladu sa članom 19).
4. Podnosilac, isto tako, navodi i povrede člana 2. Stava 1. (J) člana 4., kao i člana 8. Zakona br. 2004/3 protiv diskriminacije.

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavu 4, člana 21. [Opšta načela] i stavovima 1 i 7, člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. (Procesuiranje podnesaka) i 47. (Individualni zahtevi) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25 (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).
6. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023 je objavljen u Službenom listu Republike Kosovo i stupio na snagu 15 (petnaest) dana nakon njegovog objavljivanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud se poziva na odredbe gore navedenog Poslovnika. S tim u vezi, shodno pravilu 78. (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno će pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018, nastaviti da se primenjuju na predmete koji su registrovani u Sudu pre njegovog stavljanja van snage, samo ukoliko su i u meri u kojoj su povoljnije za strane.

Postupak pred Ustavnim sudom

7. Dana 10. februara 2023. godine, podnosilac je podneo svoj zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
8. Dana 16. februara 2023. godine, predsednica je odlukom [br. GJR. KI36/23] i odlukom [br. KSH.KI36/23], imenovala sudiju Remziju Istrefi Peci za sudiju izvestioca i Veće za

razmatranje, sastavljeno od sudija: Gresa Caka Nimani (predsedavajuća), Radomir Laban i Nexhmi Rexhepi (članovi).

9. Dana 28. februara 2022. godine, Sud je obavestio podnosioca o registraciji zahteva. Istog dana, kopija zahteva je dostavljena Vrhovnom sudu.
10. Dana 24. avgusta 2023. godine, Sud je tražio od Vrhovnog suda pojašnjenja u vezi sa osporenom odlukom, odnosno u vezi sa stavom koji proizilazi da je u suprotnosti sa njenom izrekom.
11. Dana 29. jula 2023. godine, Vrhovni sud je podneo Sudu tražena pojašnjenja.
12. Dana 11. marta 2024. godine, sudija Jeton Bytyqi je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo, kada je i počeo njegov mandat u Sudu.
13. Dana 29. aprila 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i ocenilo da zahtev treba dalje da se razmatra i da će se ponovo razmotriti na nekoj od narednih sednica.
14. Dana 11 septembra 2024. god. Veće za razmatranje, razmotrilo je izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno Sudu preporučio prihvatljivost zahteva i ocenjivanje na zasluge.
15. Istoga dana, Sud je jednoglasno konstatovao: (i) da je zahtev prihvatljiv; (ii) da je bilo povrede stava 1. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa stavom 1. člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima; (iii) da proglasi nevažećim Presudu Vrhovnog suda [E. Rev. nr. 45/2021] od 11. novembra 2022. god.; (iv) da vraća na ponovno razmatranje Presudu Vrhovnog suda [E. Rev. nr. 45/2021] od 11. novembra 2022. god. u skladu sa Presudom ovog Suda

Pregled činjenica

16. Iz spisa predmeta proizilazi da je podnosilac zahteva 6. aprila 2005. godine zaključio ugovor o zakupu (br. 03/706/1) sa Javnim stambenim preduzećem (u daljem tekstu: JSP), za korišćenje poslovnog prostora – magacina, na površini od 257,50 m², odnos koji su nastavili ugovorima od 7. marta 2006. godine, 27. avgusta 2007. godine, 15. septembra 2009. godine i prećutno do 7. marta 2014. godine.
17. Dana 13. novembra 2006. godine, JSP je podnelo tužbu Opštinskom sudu u Prištini (u daljem tekstu: Opštinski sud), za isplatu duga za sporni period (2005-2014) na osnovu ugovora o zakupu poslovnog prostora.
18. Dana 19. maja 2008. godine, Opštinski sud se rešenjem sa brojem [2212/06] proglasio predmetno nenadležnim za odlučivanje o ovom spornom pravnom pitanju.
19. Dana 14. marta 2014. godine, Komisija JSP-a je zatvorila magacin koji je bio predmet ugovora o zakupu, utvrđujući da tokom perioda 2005-2014, ukupan dug podnosioca zahteva na ime zakupa iznosi 33.766,01 evra.
20. Dana 11. januara 2016. godine, Opštinski sud je predmet uputio Osnovnom sudu.

Prvi postupak pred redovnim sudovima

21. Dana 10. oktobra 2016. godine, Osnovni sud je presudom [I.C. br. 34/2016] u celosti usvojio tužbeni zahtev JSP-a koji se odnosio na plaćanje duga za sporni period (2005-2014) na osnovu ugovora o zakupu poslovnog prostora.
22. Protiv gore navedene presude, podnosilac zahteva je uložio žalbu Apelacionom sudu, navodeći pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primenu materijalnog prava.
23. Dana 20. novembra 2018. godine, Apelacioni sud je rešenjem [Ae. br. 281/2016], (i) usvojio žalbu podnosioca zahteva; (ii) ukinuo presudu [I. C. br. 34/2016] Osnovnog suda i predmet vratio na preispitivanje i presuđivanje. U svom rešenju, Apelacioni sud je utvrdio da je presuda prvostepenog suda doneta u "suprotnosti sa članom 8. ZPP-a, pošto nije pažljivo ocenjen svaki dokaz posebno pa samim tim i sve zajedno".

Pregled činjenica koje se odnose na krivični postupak

24. Iz spisa predmeta proizilazi da je 15. decembra 2016. godine, podnosilac zahteva podneo krivičnu prijavu protiv odgovornog lica JSP-a zbog osnovane sumnje da je isti: "apsolutno proizvoljno i jednostrano sastavio zapisnik br. 03-629 od 11.03.2014. godine, u kojem je u delu koji je određen za potpis "Strana" (u svojstvu zakupca), bez fizičkog prisustva i bez ovlašćenja prijavljenog privrednog subjekta, napisao ime, prezime, adresu i broj lične karte prijavljenog[E.K] i tako, koristeći svoj položaj i prekoračujući zakonska ovlašćenja koja je imao, radi protivpravne materijalne dobiti i u suprotnosti sa zakonom privrednog subjekta Javnog stambenog preduzeća – Priština, svestan da će postupajući apsolutno nezakonito prijavljenom privrednom subjektu "DONA - IMPEX" D.o.o. - Priština, izazvati nepopravljivu materijalnu štetu obavezujući ga da plati zakup i za period u kojem prijavljena kompanija nije uopšte koristila magacin u vlasništvu Javnog stambenog preduzeća - Priština, tako da postupajući u suprotnosti sa zakonima na snazi postoji osnovana sumnja da je izvršio – krivično delo iz člana 290. (Zloupotreba ekonomskih ovlašćenja), krivično delo iz člana 335. (Prevara), krivično delo iz člana 414. (Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja), krivično delo iz člana 426. (Prevara na položaju) i krivično delo iz člana 434. (Falsifikovanje službene dokumentacije) KRIVIČNOG ZAKONIKA Republike Kosovo".
25. Dana 5. januara 2019. godine, podnosilac zahteva je podneo Osnovnom tužilaštvu u Prištini podnesak "Urgencija za ubrzanje postupka", "Pošto je Javno stambeno preduzeće – Priština, tužbom podnetom Osnovnom sudu u Prištini pokrenulo građanski spor sa pravnom osnovom: ISPALATA ZAKUPA na osnovu ZAPISNIKA br: 03-629 od 10.03.2014. godine, koji je predmet predmetne krivične prijave, koji je od egzistencijalnog interesa za prijavljenog "DONA - IMPEX" D.o.o., Priština, da Osnovno tužilaštvo odluči meritorno vis a vis krivičnu prijavu", predlažući Tužilaštvu da se predmetna stvar hitno uputi na preispitivanje i meritorno odlučivanje.
26. Sud iz spisa predmeta nema druge informacije u vezi sa daljim radnjama koje se tiču gore navedenog krivičnog postupka.

Ponovljeni postupak u vezi tužbenog zahteva

27. Dana 30. jula 2019. godine, Osnovni sud je, postupajući u ponovljenom suđenju, presudom [I. EK. br. 624/2018], usvojio, kao osnovan, tužbeni zahtev JSP-a, obavezujući podnosioca

zahteva da na osnovu ugovor o zakupu poslovnog prostora – magacina, tužiocu isplati dug u iznosu od 33,766.01 evra, sa kamatom koju primenjuju banke na Kosovu na štedne naloge bez posebne namene oročene preko godinu dana, računajući od 18. maja 2016. godine, do konačne isplate.

28. Osnovni sud je u svojoj presudi ocenio da u konkretnom slučaju, iako su strane bile u ugovornom odnosu, podnosilac zahteva nije u potpunosti izvršio plaćanja na osnovu duga nastalog korišćenjem magacina, te da redovno izdavanje fakture tužilje i prijem faktura od strane podnosioca zahteva ima pravno dejstvo prećutnog nastavka ovog pravno-obligacionog odnosa, ističući da je podnosilac zahteva: „*imao mogućnost da jednostavnom izjavom izjavi da je raskinuo ugovorni odnos i da predmetni magacin ne koristi kao što je uradio 11.03.2014. godine. Sud nije prihvatio njegovu tvrdnju da je tužioca preko telefona obavestio da nije zainteresovan za nastavak ovog ugovornog odnosa iz razloga što je to bilo samo deklarativno*”.
29. Iz spisa predmeta takođe proizilazi da je Osnovni sud, radi utvrđivanja visine duga, angažovao i finansijskog veštaka E.P., a iz veštačenja proizilazi da je podnosilac zahteva platio deo primljenih faktura, dok je kao neplaćene račune, odnosno kao dug, konstatovao iznos od 33.766,01 evra.
30. Protiv gore navedene presude, podnosilac zahteva je u zakonskom roku uložio žalbu Apelacionom sudu, zbog: (i) povreda odredaba parničnog postupka, pogrešnog i nepotpunog utvrđivanja činjeničnog stanja i (ii) pogrešne primene materijalnog prava, sa predlogom Apelacionom sudu da osporenu presudu ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na preispitivanje i presuđivanje, ili da se ista preinači i tužbeni zahtev tužioca odbije u celini, kao neosnovan.
31. Neutvrđenog datuma, JSP je podneo odgovor na žalbu, sa predlogom Apelacionom sudu da odbije, kao neosnovanu i neargumentovanu žalbu podnosioca zahteva, a da presudu Osnovnog suda ostavi na snazi.
32. Dana 8. marta 2021. godine, Apelacioni sud Kosova je presudom [Ae. br. 355/19] odbio, kao neosnovanu, žalbu podnosioca zahteva i potvrdio presudu [I. EK. br. 624/2018] od 30. jula 2019. godine Osnovnog suda.
33. Apelacioni sud je zaključio da je prvostepeni sud pravilno primenio materijalno pravo, odnosno odredbe člana 17, stav 1, Zakona o obligacionim odnosima, gde je utvrđeno: „*Učesnici u obligacionom odnosu dužni su da izvrše svoju obavezu i odgovorni su za njeno ispunjenje*“, ističući da su u konkretnom slučaju stranke bile u ugovornom odnosu, ali podnosilac zahteva nije u potpunosti izvršio plaćanja po osnovu duga nastalog korišćenjem magacina i da isti, neizvršavanjem svoje obaveze koja je rezultirala uplatom cene za neplaćenu zakupninu od korišćenja magacina, duguje tužiocu iznos od 33.766,01 evra, u kom slučaju je između parničara nastao obligacioni odnos u kome je JSP poverilac, a podnosilac zahteva dužnik. Na osnovu ovih odredaba, Apelacioni sud je ocenio da postoji obaveza tužene da plati dug u procenjenom iznosu.
34. Protiv gore navedene presude Apelacionog suda, podnosilac zahteva je u zakonskom roku izjavio reviziju, zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka i pogrešne primene materijalnog prava, sa predlogom da Vrhovni sud usvoji reviziju podnosioca zahteva, preinači presude nižestepenih sudova ili da ih ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na presuđivanje.

35. Neutvrđenog datuma, JSP je podneo odgovor na tužbu, predlažući da se revizija podnosioca zahteva odbije, kao neosnovana.
36. Dana 10. novembra 2022. godine, Vrhovni sud je presudom [E. Rev. br. 45/2021] odbio, kao neosnovanu, reviziju podnosioca zahteva, izjavljenu na presudu Apelacionog suda.
37. U svom obrazloženju, Vrhovni sud je, u paragrafu tri (3) stranice tri(3) Presude E. Rev. br.45/2021] nakon što je u izreci predmetne presude odbio reviziju podnosioca zahteva, kao neosnovanu, naglasio: „*U ovakvom stanju predmeta, Vrhovni sud Kosova nalazi da je presuda drugostepenog suda zahvaćena bitnom povredom odredaba parničnog postupka iz člana 182.2 tačka (n) ZPP-a, iz razloga što presuda ne sadrži razloge za odlučne činjenice, odnosno dati razlozi su u suprotnosti sa dokazima iz spisa predmeta. Naime, drugostepeni sud u presudi nije naveo razloge kojim je dokazima utvrdio da je tuženi ni nakon perioda kada je bio zaključen ugovor o zakupu, te da ovaj ugovor nije nastavljen ćutanjem, a to znači raskid ugovora i za ovaj period nije postojala obaveza plaćanja zakupnine*”.
38. Dalje u gore navedenoj presudi, Vrhovni sud je, između ostalog, naglasio: „*Na osnovu odredbe člana 596, st. 1. ZOO-a je propisano: „Kad po isteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupac produži da upotrebljava stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o zakupu neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni”. Da je tužena koristila predmetni poslovni prostor i po isteku ugovora i da se tužilji nije izjasnila niti podnela bilo kakav zahtev da želi da raskine ugovor i preda tužiocu poslovni prostor – magacin. Računi koje je tužilac dostavio tuženoj za korišćenje magacina, za koje se izjasnilo i finansijski veštak, odnose se na predmetne prostorije i da se tužena nije protivila ovim računima, već je primila račune izdate od strane tužilje do 07.03.2014. godine, kada je obavestila tužioca da ne koristi poslovni prostor. Dakle, nisu održive tvrdnje tužene da računi nisu sadržali bitne elemente i da su sastavljeni u suprotnosti sa zakonom. Istovremeno, tvrdnje da ugovori o zakupu imaju takve nedostatke, u skladu sa članom 111. ZOO-a, i da bi oni trebalo da budu potpuno rušljivi, neosnovani su, jer tužena nije osporila punovažnost ugovora o zakupu zbog eventualnog nedostatka rušljivosti. Njihova tvrdnja da zapisnik od 11.03.2014. godine ima obeležja krivičnog dela i da je Osnovnom krivičnom tužilaštvu podneta krivična prijava, ne može da se usvoji, jer nije utvrđena krivična odgovornost protiv odgovornog lica tužene*”.

Navodi podnosioca zahteva

39. Sud podseća da podnosilac zahteva navodi da su mu osporenim presudom povređena osnovna prava i slobode, zagarantovane: članom 3. [Jednakost pred zakonom], članom 24. [Jednakost pred zakonom], članom 31. [E Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i članom 54. [Sudska zaštita prava] Ustava i članom 6. (Pravo na pravično suđenje), članom 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) i članom 14. (Zabrana diskriminacije) EKLJP-a. Podnosilac zahteva takođe navodi povredu „člana 1, 2, 4, i člana 5. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije“.
40. Podnosilac zahteva navodi da je presuda Vrhovnog suda zahvaćena povredom stava 1, člana 182. ZPP-a, nepravilno primenjujući odredbe gore navedenog zakona jer su prema podnosiocu „obrazloženja u presude koje su doneli redovni sudovi u dve instance, kao i presude Vrhovnog suda Kosova su presude formulisane bez potrebnog pravnog osnova,

apsolutno nejasne i bez uključenja neophodnog obrazloženja njihovog pravnog i činjeničnog osnova". Shodno tome, presude redovnih sudova smatra manjkavim, jer iste: *"ne sadrže kratak sažetak činjeničnog utvrđenja zasnovanog na dokazima izvedenim tokom sudskog postupka ili na činjenicama koje je sam sud pružio, kao ni sadržajan iskaz o pravnom osnovu na kome su osporene presude objektivno zasnovane"*. Pored toga, smatra da osporene presude sadrže nejasne i kontradiktorne podatke, sa potpunim nedostatkom obrazloženja, pa samim tim, u suprotnosti sa odredbama tačke (n) stava 2, člana 182. ZPP-a, dodajući *„posebno zaključci Vrhovni sud Kosova artikulisani u osporenoj presudi“*.

41. Specifično, podnosilac zahteva ističe da osporene presude obe instance sadrže nejasne i kontradiktorne podatke, sa potpunim nedostatkom obrazloženja, te stoga suprotno odredbi tačke (n) stava 2. člana 182. ZPP, dodajući da *„naročito nalaz Vrhovnog suda Kosova iznet u pobijanoj presudi“*.
42. Podnosilac zahteva dalje u svom zahtevu ističe da mu je JSP greškom dostavio dve fakture, koje, prema njemu, nemaju veze sa poslovnim prostorom, koji je predmet ovog spora, čiji iznos nije bio uopšte umanjen presudom prvostepenog suda. Pored toga, podnosilac zahteva smatra da je JSP imao zakonsku obavezu da raskine ugovor o zakupu prostom izjavom, *„i to prvom prilikom kada su tuženoj poslate adekvatne fakture za plaćanje zakupa – a plaćanje na ime zakupa nije izvršeno u roku od 8 (osam) dana. Raskid ugovora o zakupu zbog neplaćanja zakupa, kao jednog od bitnih elemenata dvostranih obavezujućih ugovora, predstavljao je IMPERATIVNU OBAVEZU TUŽILJE na osnovu načela poštenja i osetljivosti, načela bona fides, načela zloupotrebe prava drugih i načela brige da se drugima ne nanese materijalna šteta (član 124 starog ZOO-a)“*.
43. Što se tiče prosuđene visine njegove obaveze plaćanja duga na ime neplaćenih zakupnina, podnosilac navodi da *„prema odgovarajućim izdatim fakturama, za period nakon 31.12.2009. godine i konačno do 03.07.2014. godine, navodni presuđeni dug nema bilo kakvu pravnu podršku, pošto između međusudskih strana nisu postojali valjani ugovorni odnosi ekonomske prirode zakupnine, a za to nije postojao pravni osnov za obavezu plaćanja duga iz pravnog odnosa zakupnina“*.
44. U svom zahtevu, podnosilac ponavlja da osporava izmenu tužbe od strane JSP-a, smatrajući da je to učinjeno u suprotnosti sa odredbama stava 1, člana 257 i člana 258. ZPP-a. Pored toga, podnosilac zahteva izražava sumnju da se u spisima predmeta ne nalazi sudski zapisnik, kojim se potvrđuje donošenje odluke od strane prvostepenog suda o preinačenju tužbe i davanju razloga za istu u suprotnosti sa odredbom stava 6, člana 258. ZPP-a.
45. Podnosilac zahteva dalje ističe da nakon vraćanja predmeta na preispitivanje i presuđivanje prvostepenom sudu, isti sud nije razmatrao primedbe i zaključke drugostepenog suda, donoseći osporenu presudu, *“bez razjašnjenja valjanosti osporenih dokaza, čak ni na osnovu kopija faktura za koje nije jasno da li su prezentovani sudu u originalu, jer tako nešto nije osporeno u zapisniku”*.
46. Podnosilac zahteva dalje dodaje da je u slučaju ovog spora već zastarela tužba i tužbeni zahtev tužilje u pogledu potraživanog duga.
47. Podnosilac zahteva takođe naglašava *„Činjenicu da su i osporene presude sudske odluke donete u suprotnosti sa MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA i UNIVERZALNOM*

DEKLARACIJOM LJUDSKIH PRAVA; USTAVOM REPUBLIKE KOSOVO i Zakonom br. 2004/3 PROTIV DISKRIMINACIJE Kosova {slično relevantnim odredbama Zakona br. OS/L-021 ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE}”. U vezi sa ovim navodom, podnosilac se poziva na i citira sadržaj člana 14. EKLJP, sadržaj „člana 3. stav 1. tačka (c) KONVENCIJE O DISKRIMINACIJI (zapošljavanje i profesija) (pojašnjenje Suda: podnosilac se poziva na član 3. „Konvencije o diskriminaciji“ bez navođenja odgovarajuće konvencije“), sadržaj članova 1. i 2. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, kao i sadržaj „člana 2, stav 1 (J) člana 4, kao i člana 8. Zakona br. 2004/3 protiv diskriminacije“, isti naglašava da u konkretnom slučaju, „u suprotnosti sa načelom poštenja i osetljivosti, načelom zabrane nanošenja štete drugima i dobre brige (bona fides) i načelom zloupotrebe prava, JSP bez prava nanosi nenadoknadivu materijalnu štetu podnosiocu zahteva „stalno do stečaja“.

48. Podnosilac zahteva smatra da se u slučaju osporenih presuda, bez ikakvog izuzetka, radi o pogrešnoj primeni materijalnog prava, te da iste u sebi sadrže razradu i presuđivanje predmeta koji se odnosi na pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje činjeničnog stanja.
49. U nastavku podnosilac ocenjuje da bi dalje ostavljanje na snazi osporenih presuda, ne samo što bi prouzrokovalo značajnu štetu materijalne prirode, i da već bi i „**slučaj ovih presuda predstavljao pravnu nesigurnost i gubitak poverenja u pravosuđe, što ne bi bila dobra sudska praksa da se osporene presude dalje koriste kao izvor koji pomaže redovnim sudovima da pravilno tumače pravnu normu, vođenje sudskog procesa i kvalifikaciju činjenica svakog slučaja na adekvatan način**“.
50. Na kraju, podnosilac zahteva predlaže Sudu da se zahtev proglasi prihvatljivim za ocenu ustavnosti.

Pojašnjenja Vrhovnog suda

51. Sud još jednom podseća da je, 24. avgusta 2023. godine, tražio od Vrhovnog suda pojašnjenja u vezi sa stavom (na stranici 3 presude [E. Rev. br. 45/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda), koji rezultira da je u suprotnosti sa izrekom i samim sadržajem presude [E. Rev. br. 45/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda.
52. Dana 29. avgusta 2023. godine, Vrhovni sud je podneo Sudu sledeće pojašnjenje:

“Sudija koji je predsedavao većem u postupku odlučivanja po reviziji tužene u gore navedenoj presudi sada je penzionisan, zbog čega u njegovom odsustvu dajem ovo pojašnjenje naglašavajući da je održiva činjenica da je ovaj stav 3 strane 3 naše presude E. Rev. br. 46/2021 od 10.11.2022. godine u suprotnosti sa odlukom donetom kao u izreci ove presude, međutim, ovaj stav, po mom uverenju, ostao je sudiji kao tehnička greška iz neke druge presude i kao takav nije u vezi ni sa izrekom niti sa obrazloženjem ove presude kojom je odbijena revizija tužene, dok da je presuda drugog ili prvog stepena bila zahvaćena bitnom povredom člana 182.2 tačka n ZPP-a, tada bi bilo neophodno da se u smislu člana 223.1 ZPP-a ukinu obe presude ili samo jedna od njih, ali u ovom slučaju celo drugo obrazloženje ove presude se odnosi na odbijanje revizije, utvrđujući da je prvostepena i drugostepena presuda pravična i zakonita. Smatramo da se radi o tehničkoj grešci u pisanju ove presude koja nema direktan uticaj na zakonitost iste presude u kojoj je ostatak obrazloženja u skladu sa načinom odlučivanja kao u izreci”.

Ustavne i zakonske odredbe

USTAV REPUBLIKE KOSOVO

Član 24 [Jednakost pred zakonom]

1. *Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.*
2. *Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.*
3. *Načelo jednakosti pred zakonom ne sprečava sprovođenje i usvajanje privremenih mera, neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje nisu jednake. Takve mere se mogu sprovoditi samo do ostvarenja cilja radi kojeg su uspostavljene.*

Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

1. *Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.*
2. *Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.*
[...]

Član 54 [Sudska zaštita prava]

Svako ima pravo na sudsku zaštitu u slučaju kršenja ili uskraćivanja nekog prava koje je garantovano ovim Ustavom, kao i pravo na efikasne pravne mere ukoliko se utvrdi da je pravo prekršeno.

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Član 6 (Pravo na pravično suđenje)

1. *Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost mogu isključiti s čitavog ili jednog dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi maloletnika ili zaštite privatnog života strana u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim zato što bi u posebnim okolnostima publicitet mogao naneti štetu interesima pravde.*
[...]"

Član 13
(Pravo na delotvorni pravni lek)

Svako čija su prava i slobode, priznata ovom konvencijom, narušena ima pravo na pravni lek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinila lica u vršenju svoje službene dužnosti.

ZAKON Br. 03/L- 006 O PARNIČNOM POSTUPKU

Član 182

182.1 Osnovno kršenje odredbi parničnog postupka postoji ukoliko sud tokom postupka nije primenjivao ili je primenjivao na nepravilan način neku odredbu ovog zakona, a ova je imala ili mogla da ima uticaj na donošenje zakonite i pravedne presude.

182.2 Suštinsko kršenje odredbi parničnog postupka postoji uvek:

- a) ukoliko se sud sastavljen ne po odredbama ili u donošenju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnoj raspravi;*
- b) ukoliko je odlučeno o zahtevu koji ne spada pod sudsku jurisdikciju;*

[...]

n) ukoliko presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati a posebno ukoliko je dispozitiv presude nerazumnjiv ili kontradiktoran, po sebi ili sa razlozima presude, ili ukoliko presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu uopšte navedeni razlozi odlučnih činjenica, ili su ti razlozi nejasni, ili kontradiktorni ili ukoliko o odlučnim činjenicama postoje protivrečnosti između onoga što se u razlogu presude navodi o sadržaju dokumenta ili zapisnika o podacima datim u postupku i samih tih dokumenata ili zapisnika;

Član 257

257.1 Izmenu tužbe čini izmena istovetnosti tužbenog zahteva, proširenje tužbenog zahteva ili podnošenje još jednog drugog zahteva uporedo sa postojećim.

257.2 Tužba se ne smatra izmenjenom ukoliko je tužilac izmenio pravni osnov tužbenog zahteva, ukoliko je smanjio tužbeni zahtev ili ukoliko je izmenio, dopunio ili ispravio pojedine navode u tužbi.

Član 258

258.1 Tužilac može da izmeni tužbu najkasnije do okončanja pripremnog ročišta ili do početka ročišta o glavnom pretresu, ukoliko pripremono ročište nije uopšte zakazano. U tom slučaju sud treba da tuženom daje potrebno vreme da se pripremi za pretres izmenjene tužbe.

258.2 Nakon okončanja pripremnog ročišta a najkasnije do okončanja ročišta o glavnom pretresu sud može dozvoliti izmenu tužbe, samo ako utvrdi da izmena nema za cilj odugovlačenje suđenja i ukoliko tuženi se slaže sa izmenom tužbe.

258.3 Smatra se da postoji saglasnost tuženog za izmenu tužbe ukoliko počinje da učestvuje u raspravi o stvari izmenjene tužbe, bez prethodnog usprotivljenja izmeni.

Ocena prihvatljivosti zahteva

53. Sud prvo razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovníkom.
54. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuju:

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom”.

55. Sud se dalje poziva na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji propisuju:

Član 47 (Individualni zahtevi)

„1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva“.

Član 48 (Tačnost podneska)

“Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu pouređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori”.

Član 49 (Rokovi)

“Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku ...”.

56. Sud se takođe poziva na stav 4, člana 21. [Opšta načela] Ustava, koji propisuje: *“Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, onoliko koliko su izvodljiva”.*
57. U tom smislu, Sud primećuje da podnosilac zahteva ima pravo da podnese ustavnu žalbu pozivajući se na navodne povrede osnovnih prava i sloboda, koja važe i za pojedince i za pravna lica (vidi, slučaj Suda: [Kl41/09](#), podnosilac zahteva: *AAB-RIINVEST University D.O.O.*, rešenje od neprihvatljivosti od 3. februara 2010. godine, stav 14; i vidi, slučaj: [Kl26/19](#), podnosilac zahteva: *Xhavit Thaqi vlasnik kompanije “PTP INTERBAJ”*, rešenje o neprihvatljivosti od 7. oktobra 2020. godine, stav 56).
58. Što se tiče ispunjenja ovih uslova, Sud utvrđuje da je podnosilac zahteva ovlašćena strana, a osporava akt javnog organa, odnosno presudu [E.Rev. br. 45/2021] od 10. novembra

2022. godine Vrhovnog suda, tačno je naveo koja su prava i slobode navodno povređena, iscrpeo sva pravna sredstva propisana zakonom i zahtev je podneo u roku koji je propisan zakonom.

59. Sud, takođe, utvrđuje da zahtev podnosioca ispunjava uslove prihvatljivosti propisane stavom (1) pravila 34 (Kriterijumi prihvatljivosti) Poslovnika. Isti se ne može proglasiti neprihvatljivim na osnovu uslova propisanih stavom (3) pravila 34 Poslovnika. Pored toga i konačno, Sud ocjenjuje da ovaj zahtev nije očigledno neosnovan kako je definisano stavom (2) pravila 34 Poslovnika i stoga ga treba proglasiti prihvatljivim i razmatrati njegov meritum..

Meritum

60. Sud prvo podseća da s okolnosti slučaja odnose na ugovor o zakupu zaključenog između podnosioca zahteva i JSP-a za korišćenje prostorija, a zatim je poslednje navedeni podneo tužbu Opštinskom sudu protiv podnosioca zahteva za plaćanje duga na osnovu ugovora o zakupu magacinskog poslovnog prostora. Nakon što se Opštinski sud proglasio nenadležnim za odlučivanje u slučaju, predmet je ustupljen Osnovnom sudu. Osnovni sud je u potpunosti usvojio tužbeni zahtev JSP-a i obavezao podnosioca zahteva da plati ukupan dug na ime zakupa u iznosu od 33.766,01 evra. Nakon žalbe podnosioca zahteva uložene Apelacionom sudu, poslednje navedeni je usvojio žalbu i vratio predmet na ponovno suđenje. Osnovni sud je dalje, postupajući u ponovljenom postupku, u potpunosti usvojio tužbeni zahtev JSP-a i obavezao podnosioca zahteva da plati gore navedeni dug, a odluku Osnovnog suda su naknadno potvrdili Apelacioni sud i Vrhovni sud.
61. Podnosilac zahteva navodi da su mu osporenom odlukom povređena njegova prava garantovana sledećim članovima: član 3. [Jednakost pred zakonom], član 24. [Jednakost pred zakonom], član 31. [E Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i član 54. [Sudska zaštita prava] Ustava i članom 6. (Pravo na pravično suđenje), članom 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) i članom 14. (Zabrana diskriminacije) EKLJP-a. Podnosilac zahteva takođe navodi povredu člana 1, 2, 4 i 5. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.
62. Sud primećuje da se suština navoda podnosioca zahteva odnosi na povredu člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava, navodeći da odluke redovnih sudova nisu obrazložene, odnosno da im nedostaje konkretno obrazloženje, tvrdeći povredu prava zagantovanih Ustavom. Specifično, podnosilac ističe da „*prema Zakonu, obrazloženje presude sa nejasnim i protivrečnim podacima, kao što je slučaj pobijanih presuda, ekvivalentno je potpunoj neobrazloženosti, pa se i po ovom osnovu može reći da su pobijane presude, su izdate u suprotnosti sa odredbom člana 182. stav 182.2 tačka (n) ZPP*“.
63. Podnosilac zahteva dalje ističe: „*U postupku pred Vrhovnim sudom Republike Kosovo, povređena je odredba člana 182 stav 182.1 ZPP-a, pošto su, kako Vrhovni sud, tako i redovni sudovi oba nivoa – bez izuzetka, pogrešno primenili odredbe ovog zakona, a to je moglo uticati na donošenje zakonite i pravične presude. Povreda odredbe parničnog postupka postoji iz razloga što osporene presude imaju takve nedostatke zbog kojih su predmetne presude - kao takve, potpuno neodržive. Nedostaci ovih presuda su zbog činjenice da ne sadrže potpuni sažetak činjeničnog stanja zasnovanog na dokazima izvedenim tokom sudskog postupka ili na činjenicama koje je sam sud obezbedio, kao ni sadržajan iskaz pravnog osnova na osnovu kojeg su objektivno zasnovane osporene*“

presude. Pravno je pravilo i princip da presuda mora biti obrazložena na konkretan i materijalno pravan način, što nije učinjeno u slučaju ovog spora“.

64. Na osnovu gore navedenog, Sud primećuje da podnosilac zahteva navod u vezi sa pogrešnom primenom zakona u suštini povezuje sa nedostatkom obrazloženja sudske odluke. Stoga, na osnovu gore navedenog i ocene da li su podnosiocu zahteva povređena prava na obrazloženu sudsku odluku Sud će prvo razraditi (i) opšta načela u vezi sa pravom na obrazloženu odluku, a zatim (ii) će primeniti ista u okolnostima konkretnog slučaja.

(i) Opšta načela u vezi sa pravom na obrazloženu odluku

65. Garancije utvrđene u stavu 1, člana 6. EKLJP-a obuhvataju i obavezu sudova da navedu dovoljna obrazloženja za svoje odluke (vidi, predmet ESLJP-a: *H. protiv Belgije*, br. 8950/80, presuda od 30. novembra 1987. godine, stav 53 i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, presuda od 15. decembra 2022. godine, stav 113). Obrazložena odluka pokazuje strankama da je njihov predmet zaista razmotren.

66. Iako domaći sud ima određeno unutrašnje polje slobodne procene kada je reč o izboru argumenata i odlučivanju o prihvatljivosti dokaza, on je u obavezi da svoje postupke opravda tako što će obrazložiti sve svoje odluke (vidi, predmete ESLJP-a *Suominen protiv Finske*, br. 37801/97, presuda od 24. jula 2003. godine, stav 36; kao i predmet *Carmel Saliba protiv Malte*, br. 24221/13, presuda od 24. aprila 2017. godine, stav 73; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, presuda od 15. decembra 2022. godine, stav 114).

67. Niži sud ili organ vlasti, zauzvrat, moraju dati takve razloge i obrazloženja koji omogućavaju strankama da efikasno i delotvorno iskoriste svako postojeće pravo na žalbu (vidi, predmet ESLJP-a: *Hirvisaari protiv Finske*, br. 49684/99, presuda od 25. decembra 2001. godine, stav 30; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, stav 115).

68. Član 6. stav 1. obavezuje sudove da obrazlože svoje odluke, ali se on ne može tumačiti u tom smislu da nalaže da sud iscrpno odgovori na svaki izneti argument (vidi, predmet ESLJP-a: *Van de Hurk protiv Holandije*, br. 16034/90, presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61; *Garcia Ruiz protiv Španije*, br. 30544/96, presuda od 29. januara 1999. godine, stav 26; *Perez protiv Francuske*, br. 47287/99, presuda od 12. februara 2004. godine, stav 81; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, gore citiran, stav 116).

69. Od prirode same odluke koju sud donosi zavisi da li je Sud dužan daje obrazložiti i o tome se može odlučivati samo u smislu okolnosti datog predmeta: neophodno je da se, između ostalog, uzmu u obzir različite vrste podnesaka koje stranka može da podnese sudu, kao i razlike koje postoje između pravnih sistema država u pogledu zakonskih odredaba, običajnih pravila, pravnih stanovišta i podnošenja i izrade presuda (vidi, predmete ESLJP-a: *Ruiz Torija protiv Španije*, br. 18390/91, presuda od 9. decembra 1994. godine, stav 29; *Hiro Balani protiv Španije*, br. 18064/91, presuda od 9. decembra 1994. godine, stav 27; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, gore citiran, stav 117).

70. Stoga, sudovi su dužni da:

1. razmotre glavne argumente strana (vidi, slučajeve ESLJP-a: *Buzescu protiv Rumunije*, br. 61302/00, presuda od 24. avgusta 2005. godine, stav 67; *Donadze protiv Gruzije*, br. 74644/01, presuda od 7. juna 2006. godine, stav 35); i

2. sa velikom rigoroznošću i posebnom pažnjom razmatraju zahteve u vezi sa pravima i slobodama zagaranovanim Ustavom, EKLJP-om i njenim Protokolima (vidi, slučajeve ESLJP-a: *Fabris protiv Francuske*, [16574/08](#), presuda od 7. februara 2013. godine, stav 72; *Wagner i JMËL protiv Luksenburga*, [br. 76240/01](#), presuda od 28. juna 2007. godine, stav 96).

71. Član 6. stav 1. ne nalaže da Vrhovni sud pruži iscrpnije obrazloženje onda kada jednostavno primenjuje određenu zakonsku odredbu o pravnom osnovu za odbacivanje žalbe zato što ta žalba nema izgleda za uspeh (vidi, predmete ESLJP-a: *Burg i drugi protiv Francuske*, br. [34763/02](#), odluka od 28. januara 2003. godine; *Gorou protiv Grčke* (br. 2),), [br. 12686/03](#), odluka od 20. marta 2009. godine, stav 41; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, gore citiran, stav 120).
72. Slično tome, u predmetu u kome se radi o zahtevu da se odobri da se izjavi žalba, što je preduslov za postupak pred višim sudom, kao i za moguće donošenje odluke, član 6. stav 1 ne može da se tumači u tom smislu da nalaze da se iscrpno obrazloži odluka kojom se odbacuje zahtev za izjavljivanje žalbe (vidi, predmete ESLJP-a: *Kukkonen protiv Finske* (br. 2), br. [47628/06](#), presuda od 13. aprila 2009. godine, stav 24; *Bufferne protiv Francuske*, br. [54367/00](#), odluka od 26. februara 2002. godine; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, gore citiran, stav 121).
73. Osim toga, kada odbije žalbu, apelacioni sud može, u načelu, jednostavno da prihvati obrazloženje odluke koje je naveo niži sud (vidi, predmet ESLJP-a: *Garcia Ruiz protiv Španije*, citiran gore, stav 26; nasuprot tome vidi, *Tatishvili protiv Rusije*, br. [1509/02](#), presuda od 9. jula 2007. godine, stav 62). Međutim, pojam pravičnog postupka podrazumeva da se domaći sud koji je za svoje odluke naveo šturo obrazloženje, bilo tako što je ponovio obrazloženja koja je prethodno dao niži sud ili na neki drugi način, u stvari bavio bitnim pitanjima u okviru svoje nadležnosti, što znači da nije jednostavno i bez dodatnog truda prihvatio zaključke koje je doneo niži sud (vidi, predmet ESLJP-a: *Helle protiv Finske*, br. [\(157/1996/776/977\)](#), presuda od 19. decembra 1997. godine, stav 60; i slučaj Suda: [KI143/22](#), podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, gore citiran, stav 122). Taj zahtev je utoliko važniji ukoliko stranka u sporu nije imala mogućnost da svoju argumentaciju iznese usmeno u postupku pred domaćim sudom.

(ii) *Primena opštih načela u okolnostima konkretnog slučaja*

74. Sud podseća na tvrdnje podnosioca zahteva za nedostatak obrazloženja sudskih odluka posebno u vezi sa presudom [E. Rev. br. 45/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda, koju smatra manjkavom zbog neobrazloženosti sudske odluke. Podnosilac zahteva posebno tvrdi da je presuda Vrhovnog suda, odnosno osporena odluka, zahvaćena povredom stava 1. člana 182. ZPP-a, nepravično primenjujući odredbe napred navedenog zakona, ističući da sadrži kontradiktorno obrazloženje.
75. Shodno tome, podnosilac zahteva smatra da presude redovnih sudova imaju nedostatke, jer iste „ne sadrže potpuni sažetak činjeničnog stanja zasnovanog na dokazima izvedenim tokom sudskog postupka ili na činjenicama koje je sud sam obezbedio, kao i sadržajno izjašnjavanje o pravnom osnovu na kome su osporene presude objektivno zasnovane”. Pored toga, smatra da osporene presude sadrže nejasne i kontradiktorne podatke, sa

potpunim nedostatkom obrazloženja, i samim tim, u suprotnosti sa odredbom stava (n) stava 2 člana 182 ZPP-a.

76. U tom smislu, Sud se poziva na sadržaj člana 182. ZPP-a, koji ističe:

182.1 Osnovno kršenje odredbi parničnog postupka postoji ukoliko sud tokom postupka nije primenjivao ili je primenjivao na nepravilan način neku odredbu ovog zakona, a ova je imala ili mogla da ima uticaj na donošenje zakonite i pravedne presude.

[...]

n) ukoliko presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati a posebno ukoliko je dispozitiv presude nerazumnjiv ili kontradiktoran, po sebi ili sa razlozima presude, ili ukoliko presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu uopšte navedeni razlozi odlučnih činjenica, ili su ti razlozi nejasni, ili kontradiktorni ili ukoliko o odlučnim činjenicama postoje protivrečnosti između onoga što se u razlogu presude navodi o sadržaju dokumenta ili zapisnika o podacima datim u postupku i samih tih dokumenata ili zapisnika.

77. Sud će se dalje pozvati na sadržaj odluka redovnih sudova da bi ocenio da li je bilo “nedovoljnog obrazloženja” u okolnostima konkretnog slučaja.
78. Sud će dalje podsetiti na obrazloženje presude [E. Rev. br. 46/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda, kojom je prvo usvojen kao pravičan i zakonit stav nižestepenih sudova, ocenivši da su poslednje navedeni pravilno ocenili činjenično stanje i pravilno primenili materijalno pravo. Pored toga, Vrhovni sud u svom obrazloženju dodaje: “Na osnovu odredbe člana 596, st. 1. ZOO-a je propisano: „Kad po proteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupac produži da upotrebljava stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o zakupu neodređenog trajanja, pod istim uslovima kao i prethodni“. Da je tužena koristila predmetni poslovni prostor i po isteku ugovora i da se tužilji nije izjasnila niti podnela bilo kakav zahtev da želi da raskine ugovor i preda tužiocu poslovni prostor – magacin. Računi koje je tužilac dostavio tuženoj za korišćenje magacina, za koje se izjasnio i finansijski veštak, odnose se na predmetne prostorije i da se tužena nije protivila ovim računima, već je primila račune izdate od strane tužilje do 07.03.2014. godine, kada je obavestila tužioca da ne koristi poslovni prostor. Dakle, nisu održive tvrdnje tužene da računi nisu sadržali bitne elemente i da su sastavljeni u suprotnosti sa zakonom. Istovremeno, tvrdnje da ugovori o zakupu imaju takve nedostatke, u skladu sa članom 111. ZOO-a, i da bi oni trebalo da budu potpuno rušljivi, neosnovani su, jer tužena nije osporila punovažnost ugovora o zakupu zbog eventualnog nedostatka rušljivosti. Njihova tvrdnja da zapisnik od 11.03.2014. godine ima obeležja krivičnog dela i da je Osnovnom krivičnom tužilaštvu podneta krivična prijava, ne može da se usvoji, jer nije utvrđena krivična odgovornost protiv odgovornog lica tužene”.
79. Što se tiče navoda podnosioca zahteva pred Sudom da je obrazloženje Vrhovnog suda kontradiktorno, Sud podseća da je Vrhovni sud, nakon što je u izreci presude odbio, kao neosnovanu, reviziju podnosioca zahteva, izjavljenu protiv presude Apelacionog suda, i utvrdio da je presuda [Ae. br. 355/19] Apelacionog suda od 8. marta 2021. godine, pravična i zakonita, u nastavku istakao: “U ovakvom stanju slučaja, Vrhovni sud Kosova utvrđuje da je presuda drugostepenog suda zahvaćena bitnom povredom odredaba parničnog

postupka iz člana 182.2 tačka (n) ZPP-a, jer presuda ne sadrži razloge za odlučne činjenice, odnosno dati razlozi su u suprotnosti sa dokazima iz spisa predmeta. Naime, drugostepeni sud u presudi nije naveo razloge na kojima je dokazima utvrdio da je tuženi i nakon perioda kada je zaključen ugovor o zakupu, te da ovaj ugovor nije nastavljen ćutanjem, a to znači raskid ugovora i za ovaj period nije postojala obaveza plaćanja zakupa”.

80. Što se tiče gore navedenog stava, odnosno obrazloženja osporene odluke za koju se ispostavlja da je u suprotnosti sa izrekom iste, kao i sa samim sadržajem obrazloženja, Sud podseća da je u vezi sa ovim pitanjem poslednje navedeni tražio pojašnjenje od Vrhovnog suda.
81. Dana 29. jula 2023. godine, Vrhovni sud, odnosno sudija SH.S. Vrhovnog suda, je pred Sudom pojasnio da je sudija koji je predsedavao većem u konkretnom slučaju sada penzionisan. Međutim, sudija SH.S. je istakao da se iz samog sadržaja osporene presude, primećuje da se radi o tehničkoj grešci.
82. Na osnovu gore navedene razrade navoda podnosioca zahteva i navedenih zakonskih odredbi u vezi sa navodima podnosioca zahteva, Sud smatra da podnosilac zahteva pokreće bitne tvrdnje u vezi sa razmatranjem njegovog predmeta, odnosno činjenicu da je osporena odluka kontradiktorna, jer izreka iste nije u skladu sa obrazloženjem.
83. S tim u vezi, Sud još jednom podseća na obrazloženje sudije Vrhovnog suda SH.S, koji je pred Sudom, nakon zahteva ove zadnje, obrazložio da je „Sudija koji je predsedavao većem u postupku odlučivanja po reviziju tužene, u navedenoj presudi, sada je u penziji, zbog čega u njegovom odsustvu dajem ovo pojašnjenje, naglašavajući činjenicu da je ovaj stav 3. strane 3. naše Presude E.Rev.br.46/2021 od. 10.11.2022 je u suprotnosti sa donošenjem odluke kao u izreku ove presude, ali je ovaj stav, po mom uverenju, ostavljen sudiji kao tehnička greška iz druge presude i kao takav uopšte nije vezano za izreku ili za obrazloženje ove presude kojom je odbijena revizija tužene, dok ako bi drugostepena ili prvostepena presuda bila bitna povreda iz člana 182.2 tačka n. ZPP, onda bi nužno moralo da bude u smislu člana 223.1 ZPP da se ponište obe presude ili samo jedna od njih, ali u ovom slučaju u celosti drugo obrazloženje ove presude ima veze sa odbijanjem revizije, nalazeći da su prvostepena i drugostepena presuda pravična i zakonita. Smatramo da se radi o tehničkoj grešci u pisanju ove presude koja nema direktan uticaj na zakonitost iste presude, u kojoj je ostatak obrazloženja u skladu sa načinom odluke kao u dispozitivu”.
84. Sud smatra da u konkretnom slučaju pojašnjenje koje je dao sudija Vrhovnog suda SH.S., koji nije bio deo sudskog veća u osporenoj odluci, ne rešava u potpunosti navod podnosioca zahteva da je sama presuda kontradiktorna, jer izreka iste nije koherentna sa drugim delom obrazloženja. Štaviše, Sud primećuje da se deo obrazloženja za koji se ispostavlja da je u suprotnosti sa samom izrekom, ne pokazuje kao čisto tehničko pitanje. To iz razloga što istim stavom, kojim se utvrđuje da su nižestepeni sudovi, odnosno svojim odlukama, učinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka, te da iste ne sadrže razloge za odlučne činjenice, upućuju i razrađuju činjenično stanje konkretnog slučaja.
85. Na osnovu gore navedenog, Sud ocenjuje da je Vrhovni sud, osporenom odlukom i pojašnjenjem sudije Vrhovnog suda SH.S., propustio da pruži konkretno i dovoljno obrazloženje navodima podnosioca zahteva, a štaviše, isto nije koherentno kako se zahteva sa proceduralnim garancijama člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1, člana 6. EKLJP-a, uključujući proceduralne nedostatke koje je podnosilac zahteva tvrdio.

86. Sud podseća da je ESLJP u svojoj konsolidovanoj sudskoj praksi utvrdio da sudovi sa apelacionom nadležnošću ne moraju da daju detaljno obrazloženje u slučajevima kada se slažu sa obrazloženjem koje je dao prvostepeni sud, uprkos činjenici da i ona moraju takođe biti dovoljno obrazložena (vidi, predmet ESLJP-a: *Garcia Ruiz protiv Španije*, gore citiran, stav 31).
87. Međutim, apelacioni sudovi, koji su nadležni da odbiju neosnovane žalbe i da rešavaju činjenična i pravna pitanja u parničnom postupku, dužni su da obrazlože zašto su odbili da odluče po žalbi (vidi, predmet ESLJP-a: *Hansen protiv Norveške*, br. 15319/09, presuda od 2. januara 2015. godine, stavovi 77–83).
88. Na osnovu gore navedenog, Sud podseća da je Vrhovni sud bio obavezan da reši bitna pitanja podnosioca zahteva, što se u okolnostima konkretnog slučaja nije desilo.
89. U tom smislu, Sud smatra da Vrhovni sud, osim opisa činjeničnog stanja i relevantnih dokaza, nije obrazložio glavne navode koje je izneo podnosilac zahteva.
90. Na kraju, Sud ponovo naglašava da procesna pravičnost zahteva da se na suštinske navode koje su iznele stranke pred redovnim sudovima mora adekvatno odgovoriti, posebno ako se tiču odlučnih navoda koji se u konkretnom slučaju odnose na zakonitost (vidi, slučaj Suda: *KI202/21, Kelkos Energy D.O.O.*, gore citiran, stav 140; i *KI143/22*, podnosilac zahteva: *Hidroenergji D.O.O.*, gore citiran, stav 139).
91. Shodno tome, Sud utvrđuje da osporena presuda Vrhovnog suda ne ispunjava uslove pravičnog i nepristrasnog suđenja, zagarantovane članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a zbog nedostatka obrazložene odluke.
92. Sud ističe da se zaključak Suda odnosi samo na nedostatak obrazloženja sudske odluke, u konkretnom slučaju osporene presude Vrhovnog suda, i ni na koji način ne prejudicira meritum slučaja.
93. Sud takođe primećuje da podnosilac zahteva tvrdi povredu članova 3. [Jednakost pred zakonom] i 24. [Jednakost pred zakonom] Ustava u vezi sa članom 14. EKLJP-a, kao i člana 54. [Sudska zaštita prava] Ustava u vezi sa članom 13. (Pravo na delotvoran pravni lek) EKLJP-a. Sud iz zahteva podnosioca primećuje da je s tim u vezi poslednje navedeni samo pomenuo povredu članova Ustava i EKLJP-a, ne dajući obrazloženje i ne potkrepljujući svoju tvrdnju o tome kako je osporena odluka, uključujući i odluke nižestepenih sudova, mogla dovesti do povrede poslednje navedenih.
94. Što se tiče tvrdnje podnosioca zahteva o povredi članova 3. i 24. Ustava, kao i članova 13. i 14. EKLJP-a, Sud naglašava da sama činjenica da podnosilac zahteva nije zadovoljan ishodom odluka redovnih sudova ili samo pominjanje članova Ustava, nije dovoljno da se izgradi tvrdnja o povredi Ustava. Kada se navode takve povrede Ustava, podnosioci zahteva moraju da daju obrazložene tvrdnje i ubedljive argumente (vidi, u ovom kontekstu, slučaj Suda: *KI136/14, Abdullah Bajqinca*, rešenje o neprihvatljivosti od 10. februara 2015. godine, stav 33).

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članovima 113.7 i 116.1 Ustava, članovima 20, 27 i 47. Zakona i pravilima 45 (2) (b) i 48 (1) (a) Poslovnika, na sednici održanoj, 11. septembra 2024. god. jednoglasno:

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI da je došlo do povrede stava 1, člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa stavom 1, člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA PROGLASI ništavom presudu [E. Rev. br. 45/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda;
- IV. DA VRATI na presuđivanje presudu [E. Rev. br. 45/2021] od 10. novembra 2022. godine Vrhovnog suda u skladu sa presudom ovog Suda;
- V. DA NALOŽI Vrhovnom sudu da obavesti Sud, u skladu sa stavom 5, pravila 60 (Izvršenje odluka) Poslovnika o radu, do 19. marta 2025. god. o merama preduzetim za primenu ove presude;
- VI. DA DOSTAVI ovu presudu stranama i u skladu sa stavom 4, člana 20. Zakona, objavi u Službenom listu Republike Kosovo;
- VII. DA UTVRDI da ova presuda stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Republike Kosova, u skladu sa stavom 5, člana 20. Zakona.

Sudija izvestilac



Remzije Istrefi-Peci



Predsednica Ustavnog suda



Gresa Caka-Nimani